

Een speciaal kenmerk van de rassen uit de groep met kuif en/of baard zijn de opengesperde neusgaten.

Het Nederlandse baardkuifhoen is erkend in zeven kleurslagen, namelijk: zwart, wit, blauwgezoomd, koekoek, zilverzwart-, goudzwart- en geelwitgezoomd. Naast dieren die normaal zijn bevederd komt ook de krulveervariant voor. Hierbij zijn de veren naar voren gekruld in plaats van glad aanliggend op het lichaam.

Volgen we de ontwikkeling van dieren met kuif en baard door de eeuwen heen, dan zien we in de negentiende eeuw op de afbeeldingen in Engelse pluimveeboeken dieren afgebeeld die zich sterk oprichten met een zeer aflopende rug, die vaak ook nog bol is. De staart wordt bijna als een eekhoornstaart gedragen, een verschijnsel dat trouwens in die tijd bij veel rassen voorkwam. De baard was vrij klein en de kinlellen groot, met name bij de haan. De kuif was veel kleiner dan nu en minder rond. Vooral bij de

hanen ziet men meestal een kuif met scheiding weergegeven, de kuifveren groeiden alle kanten op. Evenals van kinlellen waren de meeste hanen voorzien van een kam.

Uit dit basismateriaal ontstond het Nederlandse baardkuifhoen zoals we dat thans kennen.

Dit ras heeft een bijdrage geleverd aan het ontstaan van veel andere rassen, waaronder de reeds genoemde Crève-Coeur, Houdan en Faverolles.

Het Baardkuifhoen beleefde in de twintiger en dertiger jaren van de vorige eeuw een glorieertijd.

Momenteel houden zich zeer weinig fokkers met het ras bezig waardoor de situatie zorgelijk te noemen is. Bovendien is de verwantschap tussen de Nederlandse en de elders in Europa voorkomende dieren zo groot dat er weinig variatie in genetische eigenschappen aanwezig is. Ook voor dit ras geldt dat een uitbreiding van het aantal fokkers en dieren dringend is gewenst. ●

Baardkuifhoen zwart

door: René Zanderink

De Van Gink-collectie

‘Goedemiddag, weet iemand hoe ik aan een “Blauwe Zundertsche Hoender” kan komen? Deze staat afgebeeld op een poster die ik onlangs in het Barneveldse Pluimveemuseum heb gekocht. Als inwoner van Zundert lijkt het me leuk om deze, naast onze andere kippen en haan, te kunnen verwelkomen. Hoor graag. Vriendelijke groet, Tom Diderich.’

Deze vraag stelde Tom Diderich zo’n anderhalf jaar geleden aan het Pluimveemuseum in Barneveld via de e-mail. Daar (en in museum Nairac in Barneveld) waren destijds voor het eerst alle Van Gink-aquarellen van 24 Nederlandse hoenderassen te zien. Toen Cornelis van Gink in de oorlogsjaren ’42-’43 zat ondergedoken, besteedde hij deze periode van noodgedwongen werkloosheid aan het schilderen van prachtige aquarellen voor het Instituut voor Pluimveeonderzoek Het Spelderholt in Beekbergen. Hij moest zich verstoppen voor de Duitsers omdat hij regelmatig handtekeningen en dergelijke in paspoorten vervalste. Hij had een tekenopleiding in Amsterdam gevolgd en kreeg vervolgens in Amerika les van de vermaarde pluimveeschilder Arthur O. Schilling. Hij werkte als pluimveeteeltconsulent en was hoofdredacteur van ‘Avicultura’ en ‘De Kleinveewereld’, maar verdiende zijn geld als directeur van de Orion-Filmfabriek (later Polygoon). Daarnaast was hij een bekwaam keurmeester en publicist van tientallen boeken over duiven en hoenders die ook door hem werden geïllustreerd. In 1921

was hij de organisator van het wereldpluimveecongres in Den Haag. Reeds op 31-jarige leeftijd werd hij ridder in de Orde van Oranje-Nassau en in Scandinavië ontving hij zeer hoge onderscheidingen voor zijn verdiensten op het terrein van de pluimveeteelt. Nog steeds is zijn naam een begrip in de pluimveewereld en is zijn werk qua niveau niet benaderd.

Inboedel

Na het overlijden van Cornelis S. Th. van Gink in 1967 stelde de toenmalige beheerder van het Spelderholt, Abel Kuit, een inventarisatie op van al deze in de oorlog geschilderde aquarellen, 95 in totaal. Andere kleinere tekeningen werden uiteindelijk eigendom van de Nederlandse Hoender en Dwerghoender Bond. Eind vorige eeuw werden deze tekeningen in zes series als prentbriefkaarten opnieuw uitgegeven. Zijn 36 duivenaquarellen werden geschonken aan het vermaarde Taubenumuseum in Neurenberg, Duitsland (zie: <http://www.taubenumuseum.de/seiten/hauptseiten/start.html>). Schetsboeken en

Roodgezelde Drentsche hoenders

Roodgezelde Brabantsche hoenders

dergelijke werden door de weduwe Van Gink aan de pluimveeverzamelaar Awe van Wulfften Palthe geschonken. Hij verzamelde vervolgens alle door Van Gink getekende losse bijlageprenten uit Avicultura en De Kleinveewereld. Tevens werd het grootste gedeelte van Van Ginks boekenverzameling (1100 stuks) ondergebracht bij de subfaculteit Diergeneeskunde van de Universiteit van Utrecht (zie: <http://repertorium.library.uu.nl/standlijsten/diergk.htm>). Na het opheffen van bepaalde faciliteiten op het Spelderholt in Beekbergen in 1992 werden deze aquarellen (in eigendom van de erven Van Gink) door tussenkomst van de heer Kuit, die inmiddels voorzitter was geworden van de Stichting Zeldzame Huisdierrassen, geadopteerd door de SZH. Ze werden

Kamvormen Assendelftsche hoenders

opgeslagen in de kluis van de ABN-AMRO-bank in Lelystad en onder de hoede geplaatst van het Diergeneeskundig Laboratorium in Lelystad. Dit werd gedaan omdat de SZH geen eigen standplaats (tegenwoordig is dit wel het geval in Dronten) had en de toenmalige secretaris van de SZH daar werkte. Het Nederlands Pluimveemuseum heeft in 2002 deze unieke collectie aquarellen van hoenderrassen voor lange periode in bruikleen gekregen. Ze liggen nu in een kluis in de buurt van Barneveld. In 2005 was het zover dat voor de eerste keer de collectie-Van Gink in z'n geheel tentoongesteld werd, zij het uit veiligheidsoverwegingen op twee locaties. Zowel de erven Van Gink als de SZH als het Pluimveemuseum vonden dat deze unieke collectie vaker uit de kluis gehaald diende te worden om aan het publiek gepresenteerd te worden, zoals Van Gink het ongetwijfeld bedoeld had.

Ontbrekende exemplaren

Mondeling had Abel Kuit mij bij het afscheid van Leffert Elving in 2005 in Utrecht al medegedeeld dat in de jaren zeventig (dus na de dood van Van Gink) op het Spelderholt enkele aquarellen door de directie van het Spelderholt aan hoge ambtenaren van het ministerie van Landbouw zouden zijn geschonken. In de jaren zeventig keek niemand meer om naar de 'kippenprenten' van Van Gink, zoals er destijds wel meer uit het oog verloren werd. Bij mijn controle van de door

hoenderras	aantal aquarellen (nummers)
Assendelfter	5 (nrs. 1-5)
Barnevelder	0 (nr. 6)
Brabanter	9 (7-15)
Chaams hoen	1 (16)
Drents hoen	15 (17-31)
Fries hoen	12 (32-43)
Groninger meeuw	3 (incl. krulveer) (44-46)
Hollands hoen	6 (47-52)
Hollandse kriel	5 (53-57)
Hollands kuifhoen	4 (58-61)
Tam Bankivahoen (kamponkip)	2 (62-63)
Kempens hoen	3 (64-66)
Kraaikop	4 (67-70)
Lakenvelder	1 (71)
Noord-Hollandse blauwe	0 (72)
Padua (Baardkuifhoen)	4 (73-76)
Sabelpootkriel	6 (77-82)
Starumer rondkam	1 (83)
Twentse grijze	1 (84)
Uilebaard	3 (85-87)
Welsumer	0 (88)
Wilde hoenders	5 (89-93)
Zijdehoen	1 (94)
Blauw Zunderts hoen	1 (95)
Totaal: 24 (rassen en soorten)	92 aquarellen

Tabel 1 – De Collectie-Van Gink

Abel Kuit opgestelde Spelderholtlijst met de cd-rom in het Pluimveemuseum werd mij het volgende duidelijk:

- 1) Inderdaad ontbreken vijf aquarellen, te weten de nummers 6, 72 en 88, en de nummers 68 en 70. Gelukkig zijn van de laatste twee nog wel de negatieven aanwezig, gemaakt waarschijnlijk in de jaren zeventig op het Spelderholt op basis van de toen nog aanwezige originele aquarellen.
- 2) Alle van Ginks zijn gesigneerd, daar is geen twijfel over mogelijk. Dit betekent overigens dat de bijlageprent van de Twentse landgans, die in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw bij Avicultura zat, waarschijnlijk niet van Van Gink is. Gesuggereerd is dat deze gemaakt is door de tekenaar van de prenten van de Sluijs Voederfabriek uit dezelfde periode.
- 3) Mocht Van Gink bedoeld hebben alle nationale hoenderrassen en hun voorouders voor het nageslacht te vereeuwigen, dan is het

opmerkelijk dat daarbij de nationale top van de productierassen, de Barnevelder en de Welsumer voor de eieren en het Noord-Hollandse blauwe hoen voor het vlees, ontbreken, hoewel hij deze op andere prenten wel heeft getekend. Aannemelijk is dan ook dat de drie ontbrekende nummers (te weten 6, 72 en 88) vanwege de alfabetische volgorde deze drie rassen zijn. De Barnevelder past namelijk exact tussen de Assendelfter en de Brabanter, de Noord-Hollandse blauwe tussen de Lakenvelder en de Padua en de Welsumer tussen de Uilebaard en de Wilde hoenders. Wellicht zijn de drie ooit uit promotionele c.q. economische overwegingen door het Spelderholt aan overheidsambtenaren of fabrikanten geschonken om goede sier te maken of te lobbyen. Met sierrassen kon men in de jaren zeventig wellicht minder goede sier maken.

- 4) Hoe is het in godsnaam mogelijk dat het Blauwe Zundertse hoen zestig jaar uit het zicht is gebleven, terwijl bijvoorbeeld het Chaams hoen juist op basis van onder andere de Van Gink-tekeningen en aquarellen een ongeken-de revival maakt. Zundert en Chaam zijn in Noord-Brabant niet ver van elkaar verwijderd. Oordeel zelf op basis van de aquarel van het Blauwe Zundertse hoen of deze verwant was aan het Chaams hoen. Aannemelijk is dat er ooit over het Blauwe Zundertse hoen in Avicultura of Kleindierwereld gepubliceerd is door Van Gink. Aan een geïnteresseerde de schone eer om dit in oude jaargangen te achterhalen. ●

Concluderend kunnen we stellen dat de kwestie-Van Gink inmiddels een stuk duidelijker geworden is. We hopen dat de vijf ontbrekende aquarellen nog ooit opduiken. Bezitters ervan kunnen zich anoniem melden bij ondergetekende (via e-mail: heahea@planet.nl) of bij het Pluimveemuseum in Barneveld (de heer C. Floorijp). Daar steekt het natuurlijk het meest dat de Barnevelder in deze eierstreek ontbreekt. Ook kunt u daar vrijwel elke dag tijdens het zomerseizoen de diapresentatie van deze 90 dan wel 92 aquarellen bewonderen.